

SKOLELEDEREN

Nr. 07 — november 2022 • Fagblad for skoleledelse

Mosby oppvekstsenter:
**Alle barn skal oppleve
mestring og lærelyst**

Mobbing er ikke et
individuell fenomen

INVITASJON

Guttas CAMPUS KONFERANSEN

OSLO / 13.02.2023 ■ BERGEN / 17.02.2023

Gutter på randen – av klasserommet

Konferansen retter søkelyset mot en sentral samfunnsutfordring i Norge: Mange unge gutter faller ut av skole, arbeids- og samfunnsliv. Gutter er også overrepresentert i en rekke negative statistikker som for eksempel kriminal- og helsestatistikker.

Gjennom innlegg fra fagpersoner og praktikere fra ulike fagområder, og ikke minst fra gutta selv, skal vi belyse:

- ✓ Hvorfor er det flest gutter som har disse utfordringene?
- ✓ Hva er konsekvensene av dette?
- ✓ Hva kan vi gjøre med det?

...og hvordan går det med de som har vært med i Guttas Campus? Hva mener gutta selv om hva de trenger?

Nils & Ronny
er konferansier
på konferansen.

PROGRAM & PÅMELDING

HVA ER GUTTAS CAMPUS?

Guttas Campus er en to ukers intensiv læringscamp med oppfølging på mentorsentre i halvannet år etter campen.

Målgruppen er gutter i 9. klasse som opplever skolen som utfordrende, og som ønsker å styrke seg faglig og sosialt før de begynner på videregående skole.

OM KONFERANSEN

KONFERANSEPROGRAM:

- Åpningshilsen:**
  - OSLO:**
    - Byrådsleder Raymon Johansen
  - BERGEN:**
    - Ordfører Rune Bakervik
  - OSLO OG BERGEN:**
    - Felles mestringsopplevelser og meningsfull tilhørighet v/ Kjerstin Owren, mobbeombud i Oslo
    - Helse, kriminalitet, ungdom og dropout v/ Kathrine Løken, professor NHH
    - Elsk meg mest når jeg fortjener det minst v/ Marco Elsafadi, relasjonshøvding
  - Guttas Campus. Hva har vi gjort, hva har vi lært, hva har vært lurt?**
    - v/ gutter og voksne i Guttas Campus
  - OSLO:**
    - Livets campus - sunne møteplasser v/ Finn Skårderud, professor, psykiater og forfatter
    - Systematisk arbeid for et trygt og godt skolemiljø. v/ Inger Bergkastet, forfatter, lærer og spesialpedagog
  - BERGEN:**
    - Kjønnforskjeller i skoleprestasjoner v/ Martin Flatø, forsker PhD, Folkehelseinstituttet
    - Hva virker for gutta? v/ Terje Ogden, seniorforsker ved Nasjonalt Utviklingssenter for Barn og Unge

INFO:

TID OG STED:

- Oslo: 13. februar kl. 09.00 – 15.30, Sentralen, Øvre Slottsgate 3
- Bergen: 17. februar kl. 09.00 – 15.30, Clarion Hotel Bergen Airport

MÅLGRUPPE: Alle med interesse for skole, utdanning og frafallsproblematikk
PRIS: Deltaker kr. 1.950, student kr. 950.-
PÅMELDINGSFRIST: 10. januar 2023
PÅMELDING: guttascampus.no
KONTAKT: konferanse@guttascampus.no

LES HELE PROGRAMMET PÅ GUTTASCAMPUS.NO

Takk for støtte til arrangementet:

s 8

Leder	s. 3
Mosby oppvekstsenter: Alle skal oppleve mestring	s. 8
Slik gjorde vi det: Dysleksivennlig skole	s. 16
Fylkeslederen har ordet: Oslo	s. 22
Mobbing: Et sosialt fenomen med individuelle konsekvenser	s. 24
Forbundssiden	s. 30
Spørrespalten: Fotografering av barn	s. 31

s 16

s 22

s 24

Skolelederforbundet

UTGIVER:
Skolelederforbundet
Lakkegata 23, 0187 OSLO

POSTADRESSE:
Postboks 9030 GRØNLAND
0133 OSLO
E-post: post@skolelederforbundet.no
Web: www.skolelederforbundet.no

Skolelederforbundet er medlem av YS

Ansvarlig redaktør:
Ole Alvik
Tlf. 97 68 92 64
E-post: oa@skolelederforbundet.no

Trykk:
PoliNor AS

Design:
Edda Grafisk AS

Forsidebilde: Ole Alvik

Opplag: 7063 eks.
33. årgang

ISSN 082-2062

Signerte artikler gjenspeiler ikke nødvendigvis forbundets mening, og står for forfatterens egen regning.

Annonsealg:
Anne-Lise Fængsrud
Salgsjef
Tlf. 99648546
E-post: anne-lise@tkmedia.no

Utgivelsesplan		
Nr	Materialfrist	Utgivelse
1	31.01	15.02
2	07.03	22.03
3	19.04	03.05
4	30.05	14.06
5	12.08	30.08
6	12.09	27.09
7	24.10	08.11
8	28.11	13.12

Ledere i skole og barnehage – hva skal vi med dem?

Skole – og barnehageledere har et stort og krevende samfunnsoppdrag, som på mange måter er bredere enn det mange andre ledere i samfunnet har. Skole- og barnehageledelse er en av de viktigste, men også vanskeligste lederfunksjonene i samfunnet.

Internasjonal forskning understøtter dette og viser til at lederskap har signifikant innvirkning på skolens effektivitet målt gjennom mange faktorer, for eksempel læringsmiljø for både lærere og elever (Daniëls et al., 2019). Problemet og paradokset er at skole – og barnehagelederskap ikke har hatt den samme oppmerksomheten og statusen som lederskap i andre organisasjoner.

Medlemmene våre mottar doble signaler fra myndighetene: forventningene er store, men ressursen samsvarer ikke med oppdraget! Denne manglende balansen har blitt enda tydeligere gjennom disse krevende tidene vi har lagt bak oss. Det holder ikke med fine ord. En må faktisk vise ved handling at de som står fremst, har eller får de ressursene de trenger for å løse oppgavene.

Skolelederforbundet har ved flere anledninger de siste årene bedt om at politikere på alle nivåer anerkjenner ledelse i skole og barnehage som viktig og avgjørende, og da ikke bare i festtaler, men også når hverdagen er der!

Skoleledere er som alle andre arbeidstakere. Hvis de ikke blir motivert av arbeidsoppgavene sine, så kan det hende de ser seg om etter andre og mer meningsfulle oppgaver. Det er det vi nå ser konturene av. Vi har i de siste tre årene gjennomført flere undersøkelser hvor utfordringene med rekruttering til lederstillinger har vært dokumentert. Funnene i disse rapportene peker mot en varslet krise. Det er få unge ledere som ønsker å ta steget opp til rektornivå. Stadig flere kommuner opplever få søkere eller ingen søkere på disse viktige posisjonene. Dette er en utvikling vi må stoppe!

Stadig flere oppgaver legges til lederne i den enkelte skole og barnehage, samtidig som kommunen ikke utvider, men innskrenker eller effektiviserer slik at ressursrammen til den administrative støtten rundt lederne og til laget rundt elev og lærere blir strammere. En ytterligere utfordring er at stadig flere kommuner definerer stillinger for ledere på mellomnivå

som særlig uavhengige. Dette opplever vi som en «skjult» innsparing av ressurser til ledelse. Gjennom å unnta, skapes det et inntrykk av frihet til å kunne balansere ut egen tid. Men en økende oppgavemengde og en regulert skoledag gir ikke denne muligheten, snarere tvert imot. Lederne rapporterer også i undersøkelse fra UIT i 2021 om en sterkt redusert anerkjennelse for den viktige oppgaven de har!

Denne utviklingen er vi svært bekymret for da flere ledere rapporterer om uklare arbeidsbetingelser, et arbeidsår som «flyter» og et stadig økende arbeidspress som følge av mindre ressursrammer. Et lederløft er derfor nødvendig, men må ikke bare forstås som et lønnsløft. Et løft i denne sammenhengen må forstås som at ledere får god merkantil støtte, et godt lag rundt elev og lærer og gode arbeidsvilkår og en lønn som gjenspeiler ansvar, kompleksitet og kompetanse.

Vi ser derfor med stor bekymring på disse alvorlige utviklings-trekkene med hensyn til rekruttering og økt turnover i sektoren!

Stig Johannessen
Forbundsleder

Norges første SFO-utdanning til UiS

UiS oppretter utdanning i skolefritidspedagogikk fra høsten 2023. – Med denne nye utdanningen fyller vi et helt konkret behov i samfunnet, sier UiS-rector Klaus Mohn.

Odd Magne bakke er dekan ved Fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora ved UiS (Foto: UiS / Elisabeth Tønnessen)

Klaus Mohn er rektor ved UiS. (Foto: UiS / Elisabeth Tønnessen)

Mona Gjose Skaaren er SFO-leder ved Jåtten SFO i Stavanger. (Foto: Privat)

Svanaug Lunde er universitetslektor ved Læringsmiljøseneteret, UiS (Foto: Aslak Mikal Mienna)

Universitetet i Stavanger (UiS) blir først ut med å tilby en bachelorgrad innen skolefritidspedagogikk i Norge fra høsten 2023.

– Dette er et kjempeløft for SFO som i aller høyeste grad vil komme barna til gode, sier dekan Odd Magne Bakke ved Fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora ved UiS.

150 000 elever, og hele 82 prosent av alle førsteklasingene i Norge, går i dag på SFO.

– Skolefritidsordningen er et tilbud som i alle år har falt mellom to stoler. Nå er det på tide å løfte feltet til det nivået det fortjener, sier universitetslektor Svanaug Lunde ved Læringsmiljøseneteret ved UiS, som har hatt en viktig rolle i etableringen av studiet.

– Med det nye studiet bidrar UiS til å sikre at SFO-ansatte i fremtiden har den kompetansen de trenger, slik at de kan være både del av skolen og SFO, og dermed sikre at det er en god sammenheng i hele skoledagen for barna, sier Lunde.

– Med så mange skoleelever på de laveste klassetrinnene som tilbringer mange timer på SFO hver eneste dag både før og etter skolen, er det svært viktig at tilbudet har høy kvalitet, sier Lunde.

Det nye studiet skal være nett- og samlingsbasert, noe som gjør det mulig for studentene å kombinere jobb og studier, men som også gjør at man kan ta studiet selv om man ikke bor i området.

FYLLER ET KONKRET BEHOV

Rektor ved UiS, Klaus Mohn, mener utdanningen er med på å gi SFO nødvendig og fortjent oppmerksomhet.

SFO er en kjempeviktig del av barns liv de første skoleårene. (Foto: Jørn Steen).

– SFO er en viktig oppvekstarena, og det nye studiet er et resultat av godt og nært samarbeid med arbeidslivet. Med denne nye utdanningen fyller vi et helt konkret behov i samfunnet, sier han.

I fjor fikk SFO et selvstendig samfunnsmandat gjennom ny nasjonal rammeplan for SFO, vedtatt som forskrift til Opplæringsloven. Formålet med rammeplanen var å løfte SFO i retning av å bli mer inkluderende og likeverdig, uavhengig av hvor man bor i landet.

– Rammeplanen stiller krav til hvordan skolefritidsordningen skal være. En utdanning i skolefritidspedagogikk er et viktig ledd i å møte disse kravene, forteller dekan Odd Magne Bakke.

– ENDELIG EGEN UTDANNING

SFO-leder Mona Gjose Skaaren ved Jåtten SFO i Stavanger har sammen med ansatte fra Læringsmiljøseneteret, Lesesenteret og barnehage- og grunnskolelærerutdanningene ved UiS jobbet med å utvikle

det nye studiet. Hun mener en egen SFO-utdanning i Norge har vært et stort savn i lang tid, og sier at det er stort behov for en egen utdanning.

– SFO er en kjempeviktig del av barns liv de første skoleårene, og endelig kommer det en egen utdanning som retter seg spesielt mot oss, sier Gjose Skaaren.

SFO-lederen har vært representant for praksisfeltet i arbeidsgruppen som har jobbet med å få på plass det nye studiet, og er også med i det nasjonale nettverket for SFO. Hun understreker at det er viktig at SFO er et tilbud som skaper sammenheng og helhet i barnas skoledag, og mener en ny utdanning rettet mot SFO vil være med å sikre dette.

– Med en bachelorutdannelse innen skolefritidspedagogikk vil vi kunne sørge for kompetente medarbeidere med nødvendig kunnskap om hvordan skole og skolefritidsordning skal sikre det gode laget rundt barnet, som fremmer barns psykiske og fysiske helse, sier hun.

Et nytt skoleår er i gang. Besøk FUGs nye hjemmeside hvor du blant annet kan laste ned en inkluderingsplakat som du kan gi til nye foreldre.

Lykke til med samarbeidet!

–Hos oss skal alle oppleve mestring når de begynner på skolen.

Ingen barn skal oppleve at de ikke mestrer skolen når de begynner på Mosby oppvekstsenter. Derfor er det viktig å bygge en solid grunnmur med gode og trygge relasjoner, mener rektor Karen Stenslund. På hennes skole er lek og lekende læring en viktig del av skoledagen.

| Tekst: Ole Alvik Foto: Ole Alvik, Sigurd Schaathun og Kjell Inge Søreide

På Mosby oppvekstsenter i Kristiansand kommune har lek og læring gjennom lek vært et satsingsområde i mange år. På første trinn starter dagen med halvannen time lek – og leken fortsetter på alle trinn, selv om den kortes ned til en time for de eldre barna. Rektor Karen Stenslund har en ubøyelig tro på at tiden som brukes til lek er en god investering. Barn lærer selv om de ikke sitter ved en pult, mener hun. Men viktigst av alt er at barna skal oppleve mestring, bygge gode relasjoner og bli trygge på hverandre og de voksne.

–Barn føler at de mestrer alt når de går ut av barnehagen. Hvorfor gir man dem da et helt annet opplegg når de begynner på skolen? På Mosby oppvekstsenter viderefører vi barnehagens måte å møte barna på, samtidig som vi er bevisst på hva de skal lære. Det skal være gøy å gå på skolen, det skal være gøy å lære og alle barna skal føle at de mestrer å gå på skolen, sier Karen Stenslund.

ALLE MED

Stenslund har gjennom mange år i skolesektoren hatt stor tro på den pedagogikken som i dag praktiseres ved Mosby oppvekstsenter, men det var først gjennom et prosjekt som hun startet for fire år siden at hun fullt og helt fikk testet det ut i praksis. «Alle med» het prosjektet og målet var å finne ut hvordan skoledagen burde organiseres for at den skulle oppleves som god og meningsfylt for elevene. I dag har «Alle med» blitt skolens visjon.

–Jeg har også tidligere jobbet ved skoler som har dette elevsynet og hvor lek har vært en viktig del av skoledagen, og jeg har sett at det gir en rolig skole med lite konflikter.

LEKER SEG TIL LÆRING

Leken gjennomsyrrer hele skoledagen for 1.-3.trinn ved Mosby oppvekstsenter. Halvannen time med frilek hver eneste

morgen, gir barna god tid til å pleie relasjoner med skolekamerater og de voksne.

–De voksne deltar, veileder og lærer elevene opp til å utnytte alle ressurser som ligger i den gode leken.

Hvorfor bruker dere så mye tid på lek?

–Fordi at alle skal oppleve mestring. Hvis barn begynner på skolen og ikke opplever mestring, kan barnet vegre seg mot å gå på skolen eller det kan ta en rolle som han eller hun egentlig ikke vil ha, for eksempel bråkmakeren eller den stille eleven.

De starter ikke med tradisjonell bokstavopplæringen på 1. trinn før de mener at elevene er klare for det.

–Men når vi først starter, da har elevene lyst til å lære og de opplever det som kjempelett. For da har vi «lurt» inn bokstavene gjennom leken, helt fra de startet.

MÅ LIKE Å LÆRE

Karen Stenslund forteller at hun tidligere

Nybygget til Mosby oppvekstsenter ble åpnet høsten 2021 og har et innholdsrikt uteområde. I år er det 80 barn i barnehagen og 224 elever fra 1. – 7. trinn. (Foto: Kjell Inge Søreide).

Timer og samling er byttet inn i magisk møte med hele gruppen. (Foto: Kjell Inge Søreide)

Lærerne tar seg tid til å snakke med hver enkelt elev hver eneste dag. (Foto: Sigurd Schaathun)

har blitt møtt med mye skepsis både fra politikere, skoleeiere og andre skolefolk når hun har snakket om ideene sine. Skepsisen har knyttet seg til hvorvidt

barna lærer det de skal når så mye av skoletiden brukes til lek. Men Stenslund vektlegger at barna i første omgang må få et positivt og lystbetont forhold til læring.

–Selv om du lærer deg å svømme når du er fire år, så betyr ikke det at du blir olympisk mester. Og du blir ikke professor selv om du lærer deg å lese når du er fem. Det viktigste er at du liker det du holder på med så godt at du har lyst til å fortsette med det. Det er da du blir god, og det er den drivkraften som gjør at et barn etter hvert kan bli olympisk mester eller professor.

– Vi vil at barna skal få tro på seg selv, oppleve at de mestrer ting og har lyst til å lære. Det tror jeg er det viktigste vi kan gi dem.

Hun er ikke motstander av nasjonale prøver, men slike målinger er ikke nok i seg selv, påpeker hun.

–Når vi måler resultater, så må vi se lengre enn det disse testene forteller oss. Det er en sammenheng mellom barns opplevelse av mestring og læringslyst i barneskolen og hvor mange av dem som gjennomfører videregående skole. Men slike ting måler vi ikke.

MAGISK MØTE

Etter halvannen time med frilek er det

magisk møte som står på timeplanen for de yngste elevene. Da samler læreren elevene og engasjerer dem på ulike måter. Et eksempel er det faste innslaget Dagens elev.

–Da trekker de hvem som skal være dagens elev den dagen. Det er en rolle som går på omgang og dagens elev får lov til å være med på alt som er gøy.

– Dette er også et eksempel på hvordan de bruker leken for å lirke inn læring. Når læreren skal avsløre hvem som blir dagens elev, da trekker hen lappen sakte ut fra mappen mens hen bokstaverer navnet til eleven. Da er det om å gjøre å gjette hvem det blir.

– Dette får selv den minst interesserte eleven til å ville lese. Selv om en elev turner for seg selv i et hjørne, så kan du være helt sikker på at han har øynene festet på læreren og følger nøye med på hva som skjer.

Det jobbes med å lære bokstaver hele tiden, men læringsmetodene er annerledes enn på vanlige skoler, forklarer hun.

– Hos oss må ikke elevene sitte ved pulten og skrive små bokstaver på en

rett linje. De skriver bokstavene på store ark på store bord. Kanskje lager du en kjempestor a. Kanskje lager du en liten. Og begge deler er like bra. Begge elevene har mestret oppgaven og lykkes, men de har gjort det på sin måte. Prinsippet er læring gjennom lekende aktiviteter tilpasset barnas alder og modning.

EN KREVENDE VOKSENROLLE

Å drive en skole etter Mosby-modellen krever mye av lærerne. Det er lite tavleundervisning og det er veldig stort fokus på elevrelasjoner.

– De voksne må være kjempegode på relasjoner, veldig engasjerte og gode på å veilede og støtte og bygge opp elevene. Og de må være kreative og tenke ut mange spennende ting som engasjerer elevene.

– Vi pleier å si at elevene våre skal elske skolen og gråte når det er sommerferie. Det er et flåsete uttrykk, men samtidig så er det en veldig god ledestjerne. For hva slags skoledag må vi lage for at en elev på 7. trinnet skal elske skolen? Da må vi klare å lage skoledager som er gode for alle elevene fra de kommer til de går, og med en

riktig blanding av teori og aktivitet.

SER FORSKJELLER

De som i dag går på 4. trinn, har startet dagen med lek siden de begynte på skolen i første klasse. De har med andre ord praktisert Mosby-modellen fra første dag. Det har gitt gode resultater, ifølge Karen Stenslund.

– Vi har 36 elever i samme klasserom og de er så oppmerksomme at lærerne kan hviske hva de skal gjøre. De er på skolen fordi de har lyst til å være her. Men vi ser at det er forskjell på de som har hatt denne trygghetsoppbyggingen helt fra første klasse og de som ikke har hatt det.

De som i dag går på 5. – 7. trinn hadde et tradisjonelt klasseromsopplegg fra første klasse.

– De strever mere med relasjoner til medelever. Det er plantet en usikkerhet i dem som er vanskelig å få bort. De kan gjøre hverandre usikre bare med blikk. Jeg tror ikke at vi vil se det hos de elevene som har fulgt opplegget fra første klasse.

Fra i høst startet også elevene på 5. – 7. trinn alle dager med lek. Mens elevene i

Produksjonskjøkkenet er sentralt plassert i oppvekstsenteret. Her er kokk Nina Sjursen Ruud i sving med å lage mat til barna. En egen kokk gir både god og sunn mat, samtidig som lærerne får friggitt tid til å være sammen med barna. (Foto: Kjell Inge Søreide).

småskolen har halvannen time med lek, har de eldre elevene en time.

–Vi kaller det for Livsmestring. Elevene spiller mye spill, men det viktigste i disse timene er voksenrollen. De voksne er sammen med elevene og har øynene og ørene på stilk. De skal få med seg hva som skjer mellom elevene, se om alle er inkludert, prate med dem, gå inn i leken og være en god rollemodell. De skal vise at vi er der for dem, gi dem tro på seg selv og hjelpe dem til å få en god rolle i klassen. Lærerne sier at dette er den mest slitsomme timen på dagen, men også at det er viktigere enn alt annet de gjør.

–Når undervisningen begynner i andre time, etter timen med lek, da har elevene fokus på det som skjer i timen og vi ser at de er mye mer aktive enn de var før vi startet med dette.

MÅ BRUKE NOK TID TIL LEK

Ifølge Karen Stenslund er det flere andre skoler som har vist interesse for å legge om etter samme modell. Hun har tro på at andre vil lykkes med dette og hjelper gjerne til med råd og støtte. Men det er viktig at de gjør det fullt og helt, mener hun.

Hva er det viktigste de skal gjøre riktig?

–For det første må barna ha god tid til leken. Det holder ikke å sette av en halvtime. Da blir det bare herjing. Lek er ikke

På 4. trinn har de jobbet på denne måten siden 1. trinn. Da fungerer samarbeidet godt. (Foto: Sigurd Schaathun)

sløsing med tid. Det er tvert imot den viktigste tiden på dagen. Da bygger vi en grunnmur og relasjoner som vi skal ha glede av i alle år fremover.

–Det andre er at de må legge stor vekt på voksenrollen, for den er krevende. Lærerne må bruke de mulighetene som ligger i leketiden og virkelig se elevene. Hvis en elev strever med språk, da setter du deg ved siden av eleven og får inn

dette naturlig i leken. Hvis en elev synes det er skummelt å spørre noen om å leke, da gjør du denne eleven trygg på dette. De voksne skal bygge opp elevene, og elevene skal bli møtt og forstått på følelsene sine. Samtidig skal elevene lære seg til å forstå andres tanker og følelser. Da får de en kompetanse som de har behov for gjennom hele skoletiden og det blir lettere å ordne opp i konflikter som oppstår.

UKAS PLANER:	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG
08.30 - 10.00	Magisk møte Hvem blir tursjefer?	Frilek Magisk møte	Frilek Magisk møte	Magisk møte Gym	Frilek Magisk møte
10.00 - 11.00	Uteskoledag. Vi går til Tutlamoen	Stasjoner	Tema: Vennskap Regnbuefisker	Skolebingo Nadia 6 år!	Matte Sortering
11.00 - 11.30	Måltid	Måltid Utelek	Måltid Utelek	Måltid Utelek	Måltid Utelek Oppsummering.
12.00 - 13.15	Tekstskaping fra turen. Takk for i dag!	Oppsummering. Takk for i dag!	Kunst og håndverk Oppsummering. Takk for i dag!	Faddertime. Oppsummering. Takk for i dag!	KL.13.00: Takk for i dag og god helg
Husk!	God niste og klær etter vær.				
Sosialt mål:	Jeg inviterer andre med i lek. Jeg sier ja når noen spør om å få bli med på leken.				
Lekse:	Jeg kan fortelle litt hjemme om hva vi gjør på skolen. Bildedokumentasjon med tekst laget av elevene kommer hjem i postmappen tirsdag. Bruk bilder og tekst som støtte og la barnet ditt fortelle.				

Slik kan en vanlig ukesplan se ut for barna i småskolen ved Mosby oppvekstsenter:

ARBEIDSMÅTER SOM VIRKER

Lærerne må finne oppgaver som fanger elevene og som alle mestrer. Etter hvert har de fått en rekke øvelser som de vet fungerer bra. Som eksempel trekker Karen Stenslund frem hvordan elevene lærer seg hva som flyter og hva som synker.

–Da fyller læreren en stor balje med vann og alle barna får hver sin ting som enten flyter eller synker. Så skal en og en elev legge sin ting i baljen og de andre skal ta et valg om den flyter eller synker. De som tror at den synker, skal legge seg ned. De andre blir stående. Da lærer de både hva som flyter og synker, og de lærer å stole på egne valg. Det er den type arbeidsoppgaver jeg er ute etter, og når vi ser at ting fungerer, da tar vi det med oss videre.

Lærerne sitter også sammen med elevene rundt bordet når det er spisepause og på slutten av dagen samles hele klassen til oppsummering.

–Det handler om å lage en god dag som alle mestrer, med mye læring innbakt i leken og med relasjoner og sosial kompetanse som grunnpilarer vi hele tiden jobber med. Andre året fortsetter de å jobbe på samme måten, men da det er litt kortere leketid og litt mere bøker.

–Det å jobbe med mange ulike tilnæringer gir et større repertoar også for de med dysleksi og andre lærevansker.

Lærerne passer på at de har tid til å jobbe med de som strever og tilpasser opplegget etter behov. Det grunnleggende er egentlig at du skal oppleve mestring uansett hva du strever med.

Hva har vært mest utfordrende?

–Det har vært utfordrende å stå alene om å spre disse tankene og få folk med. Men

jeg føler meg trygg på at det vi gjør er riktig.

Du har hatt skoleledere, lærere, politikere og andre på besøk. Hvilke motforestillinger får du i dag mot din måte å jobbe på?

–Jeg møter ikke lenger motforestillinger. Alle heier på oss og synes at det vi gjør er kjempebra. De reaksjonene jeg fikk før, de hører jeg aldri lenger.

En voksen er alltid nær og kan hjelpe med puslespill. Elevene på 1. trinn koser seg med frilek på morgenen. (Foto: Sigurd Schaathun)

Ny studie gir råd om organisering av fremtidens skoler

Anneli Frelin og Jan Grannäs forsker på utforming av fremtidens skoler ved Universitetet i Gävle. (Foto: Universitetet i Gävle)

Nye skolebygg gir nye muligheter. En ny studie ved Universitetet i Gävle i Sverige har sett på hvordan nye skoler kan utformes og organiseres.

Ved universitetet i Gävle i Sverige pågår det et omfattende forskningsprogram om fremtidens læringsmiljøer i skoler og førskoler. Programmet heter Tomorrow's Learning Environments, og i forbindelse med dette har professor Anneli Frelin og førsteamanuensis Jan Grannäs studert utformingen av to nye skoler i Stockholm-området.

– Det er dyrt å bygge feil, og det fysiske miljøet i nye skoler må matche organiseringen og de pedagogiske metodene, sier Anneli Frelin som er professor i didaktikk ved Universitetet i Gävle i en pressemelding fra universitetet.

ÅPEN OG FLEKSIBEL LØSNING

De to skolene som var med i undersøkelsen, Bobergsskolan i Norra Djurgårdsstaden (Førskoleklasse til 7. trinn) og Skapaskolan i Huddinge (1. – 9. trinn), har begge valgt en utforming med et stort åpent fellesareal hvor elevene kan sitte i mindre eller større grupper. I tilknytning til fellesarealet ligger grupperom og klasserom i ulike størrelser. Tanken er at det nye miljøet skal være mer inspirerende og pedagogisk, og at det skal være lettere å dele elevene inn i ulike grupper. Til tider er det to – tre klasser som deler samme plass og da må man organisere arbeidet på en ny måte.

–Tanken er ikke «én lærer én klasse»

men flere lærere med en større gruppe. Akkurat som når en arbeidsplass bruker åpne kontorlandskap, krever det en annen måte å samarbeide på sammenlignet med en arbeidsplass hvor alle har sitt eget kontor, sier Jan Grannäs.

Å skape de nye læringsmiljøene har krevd involvering og engasjement av de ansatte på de to skolene.

– De har forstått at man må jobbe som et team og planlegge sammen på en annen måte enn før, sier han.

VIL DU LESE MERE?

En meget god virtuell omvisning på Bobergsskolan i Norra Djurgårdstaden finner du på [My.matterport.com/show/?m=3X3gAe4qQqx](https://my.matterport.com/show/?m=3X3gAe4qQqx)
Hjemmesiden til Skapaskolan i Huddinge finner du på [Larandegrundskola.se/skolor/huddinge/skapa](https://larandegrundskola.se/skolor/huddinge/skapa)

Hvor jobber barnehagelærerne?

Det er 52 800 personer i alderen 22 – 61 år som er utdannet barnehagelærere. 60 prosent av dem jobber i en barnehage.

Sysselsettingsgraden blant barnehagelærere er svært høy. Hele 94 prosent av barnehagelærerutdannede under 62 år er i jobb. Men en stor andel av dem jobber ikke i barnehager, ifølge Statistisk sentralbyrå. Så hvor jobber de?

Den dårlige nyheten er at mange slutter å jobbe i barnehagesektoren etter noen år, men det positive er at de aller fleste blir værende i oppvekstsektoren.

80 prosent av barnehagelærere under 30 år jobber i barnehager, men i løpet av de 20 yrkesaktive årene fra 30 til 50 år, reduseres andelen fra 76 til 59 prosent. I aldersgruppen fra 50 – 60 år jobber under halvparten av dem i barnehager. Imidlertid fortsetter de fleste å jobbe med barn. Samtidig som andelen førskolelærere som jobber i barnehager synker med alderen, øker andelen som jobber i skolesektoren. I aldersgruppen over 50 år jobber 28 prosent i grunnskolen, mens 35,5 prosent har andre jobber i skoleverket eller i tilgrensende sektorer hvor en lærerutdanning er særlig relevant. Kun 17,3 prosent jobber i andre næringer, og disse jobber stort sett innen pleie- og omsorgstjenester eller i offentlig administrasjon.

BERGENSKONFERANSEN 2023

«HVORDAN LEDE FRAMTIDAS SKOLE?»

2.-3. FEBRUAR 2023

Universitetslektor Mari-Ana Jones, NTNU
«Hvordan lede framtidens skole?»

Seniorrådgiver Nikolaj Trautner
Høgskulen på Vestlandet «Fysisk aktiv læring»

Linda Haukeland og Marit Brekke,
Bergen Kompetansesenter for Læringsmiljø
«Hvordan arbeide med læringsmiljøet for å gjøre skolen forberedt på framtidens utfordringer?»

Høgskolelektor Kristian Øen,
NLA Høgskolen «Inkluderende praksis»

Underholdning: Ketil Thorbjørnsen «Verdsmannen»

Ketil Thorbjørnsen fra Årdal i Sogn har nettopp gitt ut sitt fjerde album. Han lager alle låtene selv og fikk denne omtalen i musikkmagasinet PULS; Fantastisk entertainer, fryktelig god til å få med seg publikum. Godt låtmateriale, stor personlighet, dyktig fremførelse av låtene.

PÅMELDING VIA QR-KODEN

[HTTPS://BERGENSKONFERANSEN23.AXACOIR.SE](https://bergenkonferansen23.axacoir.se)

– Temaene for vårt utviklingsarbeid er ofte adressert fra elever og ansatte ved skolen. Derfor oppleves det som meningsfylt og nyttig for hele skolen, sier Hildegard Johannessen som er rektor ved Storhamar videregående skole.

–Hvis vi ikke lytter til elevene kan vi bomme på målet!

Det ble stille i det store atriumet da tre modige elever fortalte skolens personale ærlig og direkte om hvordan de hadde opplevd tolv års skolegang med lese- og skrivevansker. Tre år senere er Storhamar videregående skole i ferd med å bli sertifisert som dysleksivennlig skole. Men det er ikke sertifiseringen i seg selv som er viktigst – det er prosessen som har ført dem dit.

| Tekst og foto: Ole Alvik

–Elevenes historier gjorde et veldig sterkt inntrykk på oss. Alle lærere er genuint opptatt av elevene sine og vil at de skal lykkes og oppleve mestring, så det å få denne tilbakemeldingen fra elevene hadde stor effekt. Det var et vendepunkt, sier Hildegard Johannessen som er rektor ved Storhamar videregående skole i Hamar.

Det var høsten 2019 at elevene ble invitert inn for å fortelle om sin skolehverdag til personalet i skolens atrium. Når vi besøker Storhamar videregående skole tre år senere, er det kun et par dager til Dysleksi Norge skal vurdere om skolen oppfyller kravene for å bli sertifisert som

dysleksivennlig skole. Rektoren ser fram til besøket med positive forventninger og senkede skuldre.

–Sertifiseringen i seg selv er ikke det viktigste. Det er hele prosessen fram til sertifiseringen som har vært viktig, og den prosessen fortsetter uansett om skolen blir sertifisert eller ikke, fastslår hun.

Som figuren «Skolens utviklingshjul» viser (se s. 20), har Storhamar videregående skole for tiden fire utviklingsområder: Vurdering for læring, pedagogisk bruk av IKT, flerspråklighet og dysleksivennlig skole. Johannessen påpeker at de jobber med de fire satsnings-

områdene parallelt og at de må sees i sammenheng, ikke hver for seg.

–Dette er utviklingsområder som understøtter hverandre. I arbeidet med Dysleksivennlig skole videreutvikler og styrker vi også arbeidet rundt tilpasset opplæring, vurdering for læring og bedre tilrettelegging for fremmedspråklige. Målet med satsningsområdene er at vi skal være godt rustet til å møte alle våre elever på en best mulig måte.

EN DYSLEKSIVENNLIIG SKOLE

Åsa Rogstadkjærnet er leder for pedagogisk støtte og en del av ledergruppen

Åsa Rogstadkjærnet er leder for pedagogisk støtte ved Storhamar videregående skole. – Det er synd at mange får en dårlig skoleopplevelse fordi dysleksien oppdages for sent.

ved skolen. Hun har ledet den tverrfaglige prosjektgruppen som jobber med Dysleksivennlig skole siden oppstarten i 2020. I prosessen har de søkt råd og innspill fra flere kanter, både internt og eksternt, blant annet fra Dysleksi Norge og fra andre skoler som allerede er sertifisert. Så hva er det viktigste de har lært?

–Det å være en dysleksivennlig skole handler i stor grad om god klasseledelse. For eksempel ved at man gir elevene forutsigbarhet og klare rammer i skolehverdagen, at man bruker tavlen på en systematisk og god måte og ved at man gir tilgang til og opplæring i digitale hjelpemidler og læringsressurser, sier Åsa Rogstadkjærnet.

Skolen har i løpet av de siste to årene jobbet med kompetanseheving av personalet, fått på plass rutiner for å fange opp de som sliter med dysleksi, tatt i bruk digitale hjelpemidler for elevene og en rekke andre tiltak.

Hvordan har skolehverdagen endret seg for elever med dysleksi, hvis vi sammenlikner med situasjonen før prosjektet startet i 2020?

–En viktig endring er at vi møter elevene på en mye mer proaktiv måte. Nå oppsøker vi for eksempel alle klasser ved skolestart og informerer elevene om hvilke rettigheter og muligheter de har, og vi demonstrerer hvordan de kan bruke Engasjerende leser og andre hjelpemidler, forteller Rogstadkjærnet.

–Vi tar også kontakt med elevene ved skolestart, hvis vi får informasjon fra ungdomsskolen om at de har dysleksi. Vi har generelt en bedre systematikk i oppfølgingen av elever med lærevansker. Før kunne oppfølgingen variere avhengig av hvilken lærer eleven hadde.

MÅ LYTTE TIL ELEVSTEMMEN

Det å få fram elevstemmen og styrke elevdemokratiet har vært et satsningsområde

ved skolen. Det var dette som var foranledningen til at elevene i 2019 ble invitert til å dele sine historier i atriumet – noe som i sin tur satte fokus på dysleksi.

–Vi ønsket å skape en lytte- og delingsarena hvor eleven var talspersonen. Jeg er overbevist om at vi får bedre kvalitet i utviklingsarbeidet når vi får med elevstemmen. Det er de som kjenner hvor skoen trykker og det gir oss et bedre kunnskapsgrunnlag for å ta gode beslutninger, sier Hildegard Johannessen.

–Hvis vi ikke lytter til elevene så kan vi faktisk bomme litt på målet. Vi er ikke her i kraft av oss selv, men i kraft av elevene våre.

BEDRE ELEVDEMOKRATI

Elevstemmen kommer til uttrykk på flere måter, blant annet gjennom et mere systematisk elevdemokrati.

–Alle avdelingsledere har møter med sine elevrepresentanter hver sjette uke. Da

Dysleksivennlig skole - et utviklingsarbeid i lys av elevstemmen

DETTE VAR UTFORDRINGEN

Personalet ved Storhamar videregående skole meldte inn bekymring for manglende verktøy for å møte elever med utfordringer innen språk-, lese- og skrivevansker på en god måte. Hvordan skulle skolen tilpasse opplæringen til alle elever – både organisatorisk og pedagogisk? Hvordan skulle de øke bevisstgjøring om dette hos personalet og utøve tilpasset opplæring for alle elever – og hvordan skulle de styrke kompetansen hos personalet og involvere elever på en hensiktsmessig måte?

DETTE HAR DE OPPNÅDD

Ledelsen ved skolen peker på følgende resultater av prosjektet Dysleksivennlig skole:

- Elevene opplever å bli tatt på alvor og det er gitt større handlingsrom og aksept for å benytte ulike digitale verktøy.
- Sterkt eierskap i skolens personale til utfordringene og løsningene, som vises gjennom felles ansvar og motivasjon for utviklingsarbeidet.
- Økt skolens kompetanse innenfor tilpasset opplæring gjennom større bevissthet og bredere kunnskapsgrunnlag for både elever og ansatte.
- Et pedagogisk personale som står bedre rustet til å møte elevenes behov for tilpasset opplæring både i klasser/grupper og enkeltelever.
- Bedre tilpasset opplæring for alle elever gjennom bruk av relevante verktøy og digitale ressurser.
- Skolen har sendt søknad om sertifisering til Dysleksi Norge.

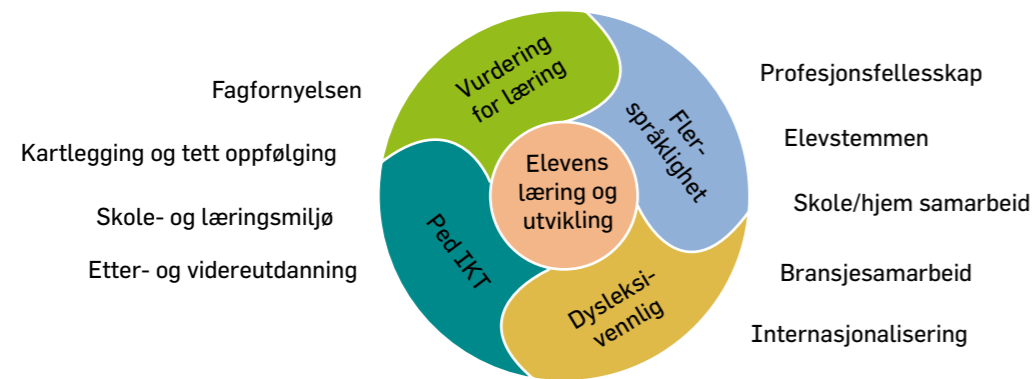
DETTE HAR DE GJORT

Dysleksivennlig skole ble utpekt som ett av fire satsningsområder ved skolen. Samtidig har skolen de siste årene satt spesielt fokus på å styrke elevmedvirkningen for å sikre at elevstemmen kommer inn på en relevant og hensiktsmessig måte i skolens utviklingsarbeid. Elevmedvirkning var også viktig i dette prosjektet. Elevene fikk uttrykke sin «historiefortelling» gjennom intervjuer og lydfiler. Disse ble utgangspunkt for pedagogiske refleksjoner i profesjonsfelleskapet, og viste blant annet at skolen hadde utfordringer knyttet til både dysleksi og flerspråklighet. Refleksjonen viste også at ved å øke kompetansen på dette området så ville det komme alle skolens elever til gode. Dette resulterte i et systematisk arbeid mot en fremtidig sertifisering til Dysleksivennlig skole. De konkrete tiltakene som ble iverksatt var:

- De etablerte en tverrfaglig prosjektgruppe (lærerspesialister i norsk, engelsk, spes.ped, realfag, opplæring av minoritetsspråklige, fagkoordinator i ped. IKT, miljøveileder, spes. ped. koordinator, bibliotekar og elevrepresentanter). Leder for pedagogisk støtte fikk et koordineringsansvar for prosjektet.
- De utarbeidet en egen prosjektplan for Dysleksivennlig skole. Planen ble forankret i skolens ressursgruppe (fagkoordinatorer, fagutviklere).
- Elever og personale ble involvert i de ulike prosessene gjennom faglig og tverrfaglig samarbeid.
- Personalet har fått kompetanseutvikling om temaet. Opplæring i verktøy har blitt gitt til både elever og lærere.
- Informasjon til foresatte gjennom foreldremøter og oppstartsamtaler

SKOLENS UTVIKLINGSHJUL – ET PERSPEKTIV PÅ HELHET OG SAMMENHENG

Modellen viser en forenkling av skolens utviklingshjul og skolens 4 satsingsområder. Skolens satsingsområder griper inn i hverandre og er dynamiske, og må derfor ses i sammenheng. Det som ligger utenfor sirkelen, er satsingsområder som allerede er implementert som en del av skolens ordinære drift.

drøfter de blant annet temaer som er relevante for skolens utviklingsarbeid, sier Johannessen.

Alle elevene diskuterer skolens satsningsområder i klassens time og elevrepresentantene tar med seg innspillene til møtene med avdelingslederen.

–Vi har en slags «fra klasserom og tilbake igjen til klasserommet tenkning».

Synes du at det legges stor nok vekt på elevstemmen i skolene?

–Nei, elevstemmen blir ofte ikke nevnt. Vi har også balet med hvordan vi skal få inn elevstemmen på en god måte og tidlig nok i utviklingsarbeidet, samtidig som det ikke skal ta for mye tid. For å få det til,

er det viktig å jobbe systematisk og helhetlig med dette, ikke bare sporadisk, sier Johannessen.

EN RESSURSBANK MED ELEVINTERVJUER

På Storhamar vgs har de gått lenger enn de fleste andre skoler for å ta vare på elevstemmene. De har til og med laget en digital ressursbank som de har kalt for Elevstemmen. Dette er en stor samling med lydfiler og videoer med elevintervjuer, både individuelle intervjuer og gruppeintervjuer. Elevene som er intervjuet, representerer bredden ved skolen. De tar opp en rekke tema og gir tilbakemelding på hva som fungerer bra og mindre bra.

Skolen bruker ressursbanken igjen og igjen i forbindelse med utviklingsarbeidet ved skolen. Første gang, da innspillingene akkurat var gjennomført, ble personalet delt inn i grupper som lyttet til intervjuene. Elevenes historier ble et viktig utgangspunkt for pedagogiske refleksjoner i profesjonsfelleskapet, og det utkrystalliserte seg utfordringer knyttet til både dysleksi og flerspråklig.

Var det noe som kom fram i elevsamtalene som gjorde spesielt inntrykk på deg?

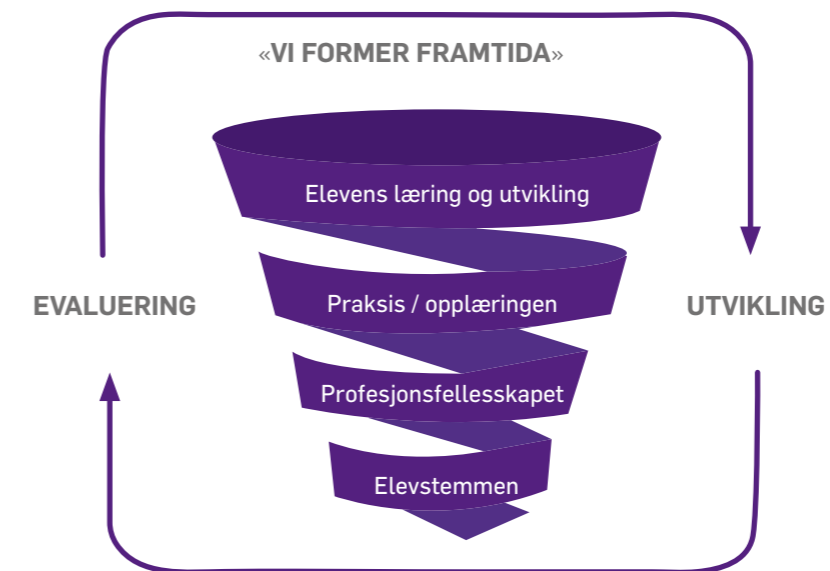
–Det er dessverre mange som har en dårlig skoleerfaring og det synes jeg er synd. Jeg blir lei meg når de forteller om en skolegang hvor de ikke har blitt hørt og sett og tatt på alvor. Hvordan er det mulig at dysleksi ikke blir avdekket før på videregående skole? Dette er elever som har strevd veldig og det er trist at de har fått en så dårlig skoleopplevelse, sier Åsa Rogstadkjærnet.

Ifølge rapporten «Praksis for utredning av spesifikke lese- og skrivevansker, matematikkvansker og språkvansker i Norge» fra Dysleksi Norge, får 1 av 5 først påvist dysleksi etter at de begynner på videregående skole.

KOMPETANSEHEVING AV PERSONALET

Utviklingsarbeid avdekker ofte et behov for kompetanseheving. Slik er det også

STORHAMAR-MODELLEN FOR ELEVMEDEVIRKNING

Storhamar videregående skole har de siste årene styrket elevmedvirkningen for å sikre at elevstemmen kommer inn på en relevant og hensiktsmessig måte i skolens utviklingsarbeid.

Skolens visjon er «Vi former fremtida». Modellen viser hvordan de tar utgangspunkt i elevstemmen for å sikre elevmedvirkning inn i profesjonsfelleskapet og skolens utviklingsprosesser. Skolen beskriver det som en «ekspansiv læringsyklus», hvor elevstemmen bidrar til kontinuerlig og systematisk læring og utvikling i lærings- og utviklingsprosesser.

ved Storhamar vgs. Heldigvis har de lav turnover blant personalet og en stabil ledergruppe som har hatt svært få utskiftninger de siste ti årene. Begge deler gjør at kompetansen de investerer i, blir værende ved skolen.

–Skolen har jobbet i profesjonsfelleskap gjennom mange år og jeg opplever at vi har en organisasjon som er veldig opptatt av å utvikle seg og lære sammen med elevene sine. Men det er viktig å balansere dette opp mot alle andre krav i en hektisk hverdag, sier Hildegard Johannessen.

I videregående skole er kompenserende hjelpemidler viktig for de som har dysleksi. Det betyr at elevene må få opplæring i bruk av teknologiske hjelpemidler – og det gjelder også for lærerne. Lærerens digitale kompetanse påvirker i stor grad hvordan elevene bruker teknologi i opplæringen. Men dette er ikke så komplisert som det kan høres ut som. Ved Storhamar har det i stor grad handlet om å ta i bruk digitale verktøy som allerede var tilgjengelige, og kompetansehevingen har i all hovedsak blitt gjort med interne krefter.

–Det finnes ulike typer retteprogrammer, digitale læringsressurser og annet som er lett tilgjengelig, men som vi først nå har fått et aktivt og mer systematisk forhold til. Det handler om å synliggjøre dette for personalet og for elevene våre, sier Åsa

Rogstadkjærnet.

–Vi kan ikke forvente at lærerne har inngående kjennskap til alle verktøyene, men de må vite hvilke verktøy som finnes og ha noe innsikt i hvordan de skal brukes, sier hun.

De digitale verktøyene kommer ikke bare noen av elevene til gode. Alle elevene kan bruke dem.

–Det letter læringsarbeidet og gjøre studietiden mer effektiv. Det reduserer også stigmaet ved å bruke hjelpemidler. Det å bruke verktøyene blir normalisert og mye mindre skummelt for mange, sier Hildegard Johannessen.

Skolen har etablert en digitaliseringsgruppe som leder digitaliseringsarbeidet og som holder interne kurs. Personalet melder seg på etter behov.

–Forrige mandag var det femti lærere som var på forskjellige workshops om alt fra dysleksi til spillteknologi og virtual reality, sier Johannessen.

SPARRER MED FAGPERSONER

Ledergruppen ved Storhamar består av åtte personer, men de har også en stor intern ressursgruppe som de søker råd hos. Gruppen på 25 personer ble etablert i 2018 og består av fagutviklere (tidligere lærerspesialister), fagkoordinatorer, fagledere og avdelingsledere ved skolen.

–De er sparringspartnere for oss i

ledergruppen og de bidrar til å skape en forankring inn i det pedagogiske personalet. De har blitt en kompassnål som gir oss korrektiver og bistår i å fasilitere og rigge utviklingsarbeidet, sier Hildegard Johannessen.

Hva er viktig for å lykkes med utviklingsprosjekter?

–Når vi jobber intenst med utviklingsarbeid må vi ha et felles verdigrunnlag og en kultur der vi tør å utfordre oss selv og hverandre. Vi må være åpne og ærlige, ikke bare i ledergruppen, men også i kollegiet. Når vi har tillit, åpenhet og psykologisk trygghet kan vi lettere adressere det som er utfordrende, dele kompetanse og erfaringer og sammen finne de gode løsningene.

–Og så handler det om å lede gode prosesser hvor alle føler seg involvert og kjenner et ansvar for å lykkes sammen med elevene våre, sier Hildegard Johannessen.

VIL DU VITE MERE OM SERTIFISERING?

Det er Dysleksi Norge som sertifiserer skoler som dysleksivennlige og dette gjøres to ganger i året. Du finner all nødvendig informasjon om sertifiseringen på Dysleksinorge.no.

OM STORHAMAR VIDEREGÅENDE SKOLE

Storhamar videregående skole ble etablert for over hundre år siden som Hamar kommunale husmorskole. I dag er det en moderne skole med 450 elever og følgende utdanningstilbud: Helse- og oppvekstfag, helse- og oppvekstfag med studiekompetanse, idrettsfag, restaurant- og matfag, studiespesialisering med hverdagslivstrening og påbygging til generell studiekompetanse. I 1994 flyttet deler av skolen inn i sine nåværende lokaler, men skolen ble først fullstendig samlokalisert i 2016.

ANNERLEDES FYLKET OSLO

Oslo fylkeslag er "annerledesfylkeslaget". Vi er eget tariffområde, har annet avtaleverk og arbeidstid og vi er tilsatt i Norges største kommunale etat. Vi er organisert med et styre bestående av ti personer, som er mellomledere i barneskole, ungdomsskole, 1-10-skoler, videregående skoler, i voksenopplæringa og på spesialscole. Vi har altså ikke lokallag, men fordeler alle oppgaver mellom oss etter beste evne. De siste årene har vi vokst betydelig og med 420 aktive medlemmer har våre meninger og tjenester blitt mer og mer etterspurt. Både hos medlemmene våre, men ikke minst hos skoleeier og politikere. Dette er et krevende, men givende arbeid og vi er selvsagt glade for at Skolelederforbundets stemme i større grad blir lyttet til.

De siste årene har vi i Skolelederforbundet i Oslo jobbet hardt for å synliggjøre den jobben vi gjør. Vi mener vi har verdens viktigste og mest interessante jobb, men er likevel dypt bekymret for rekrutteringen til lederstillinger generelt og til rektorstillinger spesielt. Vi i styret deltar i alle rektorintervjuene som blir avholdt i Oslo, og med både første- og annengangsintervjuer blir det brukt mange timer i løpet av et år til sammen. Bare i 2022 vil det bli utlyst rundt tjue rektorstillinger i Oslo. Dessverre er det for få kvalifiserte søkere til hver stilling, og mange søker flere jobber samtidig. Har vi en lederkrise på gang i Oslo?

Osloskolens ambisiøse mål krever kompetente ledere som ønsker å bli i jobben. Hva skal til? I forbindelse med årets tariffoppgjør i Oslo hadde

Skolelederforbundet fire krav:

1. Skoleledere skal tjene mer enn dem de er satt til å lede.
2. Livsfasepolitikken må bedres.
3. Vi må sikre lønnsutviklingen til alle skoleledere.
4. Etterutdanning for skoleledere må verdsettes.

Vi mener at lederansvar skal lønne seg. Dessverre er det slik at mange ikke ønsker økt ansvar og arbeidsbelastning, når dette ikke gjenspeiles i lønna. I Oslo er sikringsbestemmelsen innrettet slik at en skoleleder skal tjene mer enn han ville gjort etter utdanning og ansiennitet i undervisningsstilling. Det laveste innslagspunktet for ledere i Osloskolen har vært lønnstrinn 48. En lektor med opprykk med full opptjening (16 år) har minimum lønnstrinn 49. Med ulike tillegg som mange lærere har, eksempelvis realisttillegg, kontaktlærertillegg og andre funksjonstillegg, er det dessverre ikke sjelden at en leder tjener mindre enn dem de leder i Oslo. Ved lønnsoppgjøret i år, ble kriterielønnstabellen justert, og de laveste kriterietallene ble borte. Det betyr at etter 1. mai har ingen ledere i Osloskolen som er omfattet av kriterielønnstabellen lavere enn lønnstrinn 51. og omtrent 300 ledere gikk med dette lønnsmessig forbi dem de er satt til å lede. En viktig seier for oss i Skolelederforbundet! Det er fortsatt for mange som tjener for lite. Blant annet er verken administrative ledere eller ledere av aktivitetsskolen omfattet av dette sys-

ANNE NYLAND

Anne Nyland er fylkesleder for Skolelederforbundet i Oslo og rektor for Høyehall skole som er en 1.-10. trinn skole i Østensjø bydel.

temet, og mange av disse har dessverre altfor lav lønn. Dette blir en viktig kamp å kjempe i årene som kommer.

Det er mangel på skoleledere i Osloskolen. I en tid med lav rekruttering er det særdeles viktig å beholde godt, kvalifiserte skoleledere. Vi må unngå at de vi har bytter yrke, flytter ut av kommunen eller går av med pensjon for tidlig. For pedagoger i undervisningsstillinger inntre både nedslag i undervisning og opprykk på lønnsrammen før fylte 60. Skoleledere har ingen reduksjon i arbeidsoppgaver, men ved fylte 62 får også ledere et opprykk på lønnsrammen – på omtrent halvparten av det lærerne har. Vi mener skoleledere må få minimum samme seniortillegg som lærere, og helst mer, da det ikke er naturlig å kunne gjennomføre lettelsler i arbeidsoppgavene, slik det er for lærere.

Det handler om mer enn lønn. En leders hverdag i Osloskolen innebærer klare forventninger og høye målsettinger. Elevene må settes i stand til å fullføre og bestå videregående skolen, til å bli robuste mennesker som skal leve gode liv og bidra i samfunnet. Vi har i Oslo en helt unik

rolle i det å bidra til sosial utjevning – Oslo er en verden i miniatyr.

Ny læreplan spesifiserer viktige krav til skolens arbeid med profesjonsfelleskap, det tverrfaglige laget rundt eleven og skolen som nærmiljøets spydspiss. Vi er lovpålagt å utdanne barn til å bli utforskende, kritisk tenkende og empatiske, til å bli deltakende i et omskiftelig samfunn, til å kunne lære, drøfte og reflektere i årene som kommer. Dette skal skje i et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring.

I tillegg består skolelederens hverdag av økonomistyring, personalansvar tilsvarende en mellomstor bedrift, rekruttering og opplæring, samarbeid med offentlige instanser og lokalmiljø. Vi jobber lang-

siktig og strategisk, med forvaltning, saksbehandling, analyse av data og med kompetanseutvikling. Vi samarbeider med et tresifret antall barn, foreldre og mange, mange interessenter – hver dag. Vi forvalter viktige rettigheter som hører inn under en rekke lover. Vi skal ha god relasjonskompetanse for å nå alle elever og foresatte. Vi skal kunne drive forsvarlig og pedagogisk rettet endringsledelse. Vi skal inneha retoriske ferdigheter til å både informere og overbevise, og vi bør ha analytisk og praktisk kompetanse nok til å drifte en kompleks organisasjon som Osloskolene er. Skolens fellesskap skal også inkludere både de unge selv, og de foresattes stemme. Ansvaret for å bygge dette fellesskapet hviler til syvende og sist

på skolens ledelse.

Hvis vi skal få til dette er vi helt avhengig av at ledelse verdsettes og framsnakkes, fra både politikere og skoleeiere. Vi trenger en sterk skoleeier som har gode strukturer og kan tilby støttesystemer av høy kvalitet. Vi trenger satsing på mellomledere, som bidrar til styrking av kvalitet og til å skape kompetente ledergrupper som står sammen om å ivareta alle skolens komplekse oppgaver. Og som får lyst til å bli rektorer en dag. Utdanningsetaten i Oslo har som mål å bli verdens beste skoleeier. Det trenger vi – det heier vi på, og vi i Skolelederforbundet i Oslo er klare til både å samarbeide og stille krav. Vi har samme mål – vi skal bli verdens beste Osloskole!

Mobbing - skolens og foreldrenes ansvar

På våre hjemmesider finner du nyttig informasjon om partenes rettigheter og plikter i en mobbesak.

På foreldreutvalgene.no kan du lese og laste ned materiell. Du kan også kontakte oss på post@fug.no eller 477 99 200 for råd og veiledning.

Foreldreutvalget for grunnopplæringen

post@fug.no • Tlf: 477 99 200 • foreldreutvalgene.no

Mobbing oppstår i fellesskap og er ikke et individuelt fenomen

Mobbing er ikke bare at en elev plager en annen elev. Mobbing er et sosialt fenomen som får individuelle konsekvenser. Skoler motarbeider mobbing ved å skape gode læringsfellesskap.

| Av Bjørn Bolstad

Psykologen Dan Olweus har hatt stor betydning for hvordan lærere, skoleledere, foreldre og politikere forstår mobbing. Olweus satte søkelys på enkeltindivider for å forklare hvorfor mobbing oppstår (Klemetsen, 2021). Han gjorde et stort arbeid for å kartlegge hva som kjenner-tegner elever som mobber andre og elever som blir mobbet. Olweus representerer et individualistisk perspektiv i sin forståelse av mobbing (Klemetsen, 2021, s. 17).

De seneste årene har flere forskere stilt spørsmål ved en individualisert forståelse av mobbing. Det danske forskningsprosjektet eXbus beskriver mobbing som noe sosialt og kulturelt. Mobbing forstås som noe som oppstår under spesifikke omstendigheter (Klemetsen, 2021, s. 32).

MOBBING ER ET SOSIALT FENOMEN SOM FÅR INDIVIDUELLE KONSEKVENSER

Basert på Olweus' forståelse av mobbing – at mobbing utføres av «slemme» elever – bør et mobbeproblem i en klasse eller på en skole kunne løses ved at «mobberne» må bytte klasse eller skole. Flere nasjonale politikere har sett på dette som et nødvendig tiltak mot mobbing. Forskningen som eXbus har utført, viser imidlertid at hvis et mobbeproblem løses ved å fjerne en «mobber» fra en klasse, vil andre elever i klassen fylle den ledige «mobber-rollen».

En viktig, men ofte underkommunisert faktor ved skolen som sosial sammen-

heng, er at elevene er henvist til å fungere sammen (Klemetsen, 2021). Alexander Meyer uttrykker dette tydelig når han påpeker at skolen er tvang for elevene (Meyer, 2020). Elevene i norsk skole kan i praksis ikke velge om de vil gå på skole eller ikke. Og de er satt sammen i faste, men ofte tilfeldig sammensatte enheter. På de fleste skoler kalles disse enhetene *klasser*. Forskerne i eXbus-prosjektet påpeker at mobbing skjer i en sosial sammenheng og de har brukt klassen som analytisk enhet.

MOBBING ER UTESTENGELSE FRA FELLESSKAPET

eXbus-forskere stiller spørsmål ved om hvor hensiktsmessig det er å etablere en enhetlig definisjon av mobbing (Klemetsen, 2021). Hansen (2021) omtaler mobbing som en «ekstrem form for eksklusivering». Klemetsen bruker begrepet sosial eksklusjonsangst og skriver:

Sosial eksklusjonsangst er en angst som alltid ligger og ulmer i prosesser mellom mennesker som er henvist til å fungere sammen. [...] Ved slike organiserte grupperinger kan en usikkerhet oppstå: Vil jeg få adgang til fellesskapet, eller vil jeg bli skjøvet ut og gjort irrelevant som deltager? (Klemetsen, 2021, s. 34)

Ut fra denne forståelsen dreier mobbing seg om å bli utestengt fra et fellesskap.

OM FORFATTEREN

Bjørn Bolstad er seniorrådgiver og fungerende daglig leder i enheten FIKS (Forskning, Innovasjon og Kompetanseutvikling i Skolen) ved UiO. Han har arbeidet som skoleleder i 20 år, 13 av disse som rektor.

Alle mennesker har et behov for å høre til i et fellesskap. Hansen (2021) påpeker også at mobbing kan skape et fellesskap for de som mobber og at mobbing kan svare på behovet for å høre til. Ved å støte en eller flere andre elever ut fra et fellesskap, får elever som utøver mobbing en opplevelse av at de tilhører dette fellesskapet. Hansen argumenterer for at man må være oppmerksom også på disse sosiale mekanismene knyttet til mobbing. Hun utvider dermed forståelsen av mobbing til et sosialt fenomen, og ikke bare handlinger som utføres av «slemme» elever (Hansen et al, 2013).

KLASSENS LIV OG KULTUR HAR BETYDNING FOR OMFANGET AV MOBBING

En av studiene i eXbus-prosjektet kalles Vestegnundersøkelsen. I denne undersøkelsen, som ble gjennomført i 2013, svarte 1052 elever på 7. og 8. trinn

fra 60 klasser i 13 skoler på spørsmål om deres skolegang og erfaringer med mobbing. Et hovedfunn i denne studien er at det er signifikante sammenhenger mellom forekomst av mobbing og hvordan livet i klassen fungerer (Hansen et al, 2013). Kulturen og livet i en klasse har betydning for om det utvikler seg mobbing eller ikke i klassen.

Vestegnundersøkelsen søkte å avdekke hvilke faktorer som bidro til at elever blir mobbet i skolen. Den undersøkte blant annet elevenes selvoppfatning, deres forhold til foreldrene sine, deres skolegang og elevenes beskrivelse av klassen. Forskerne fant ingen signifikant sammenheng mellom høy grad av mobbing og elevenes selvoppfatning, deres forhold til foreldrene eller deres skolefaglige prestasjoner. Derimot fant de en signifikant forskjell mellom omfanget av mobbing og hvordan elevene beskriver klassen sin (Hansen et al, 2013, s. 47).

Vestegnundersøkelsen tyder altså på at den ekstreme form for utstøting som vi kaller mobbing ikke primært skyldes at elevene som mobber, har lavt selvbilde eller har få venner, at de er i konflikt med foreldrene sine eller at de strever med skolearbeidet. Undersøkelsen peker derimot på at klassens liv har stor betydning for omfanget av mobbing. (Hansen et al, 2013). Klassekultur, skolekultur og klasseledelse har dermed betydning for å motvirke alvorlig utestengelse.

UNDERVISNINGEN I SEG SELV KAN MOTVIRKE MOBBING OG UTESTENGING

Hansen peker også på at skolers arbeid mot mobbing ofte har vært løsrevet fra skolens kjerneoppgave som er opplæring. Arbeid mot mobbing skjer ofte gjennom tiltak og kampanjer og gjennom saksbehandling – i Norge knyttet til §9A. Dette arbeidet blir da et arbeid som ligger i ytterkant av skolens oppgaver (Hansen, 2021).

Forskerne argumenterer for at klassens arbeid med skolefagene i seg selv må bidra til et fellesskap mellom alle elevene i klassen. I stedet for å gjennomføre trivselstiltak som ikke har sammenheng med skolefagene, må lærere bidra til at elevene utvikler et fellesskap gjennom arbeidet med skolefagene.

I stedet for å gjennomføre trivselstiltak som ikke har sammenheng med skolefagene, må lærere bidra til at elevene utvikler et fellesskap gjennom arbeidet med skolefagene.

Fellesskapende didaktikk er først og fremst teoretisk tenkt og har ikke oppstått fra systematiske observasjoner av undervisning. Begrepet må derfor utvikles videre. Hansen trekker inn tre faglige synspunkter på undervisning i utviklingen av begrepet fellesskapende didaktikk (Hansen, 2021).

Fellesskapende didaktikk er først og fremst teoretisk tenkt og har ikke oppstått fra systematiske observasjoner av undervisning. Begrepet må derfor utvikles videre. Hansen trekker inn tre faglige synspunkter på undervisning i utviklingen av begrepet fellesskapende didaktikk (Hansen, 2021, s. 28):

- En *kontekstnær undervisning* er relevant. Det betyr at fagkunnskapen settes i samspill med kunnskap og erfaringer hentet fra elevenes og lærernes egen miljøbakgrunn, etnisitet og livsstil.
- En *elev-til-elev-undervisning* utvikler elevenes styrker og kunnskap til felles undervisningsbidrag. Restad og Lyng kaller dette elevsentrert undervisning (Restad & Lyng, 2021)
- Det må utvikles en *ny autoritetsbalanse* i klassen hvor noe av undervisningsmakten flyttes fra lærer til elev.

Eriksen og Søndergaard (2021) påpeker at fellesskapende klasseledelse og didaktikk handler om å bruke det faglige fellesskapet, den faglige interessen og det faglige samarbeidet til å knytte elevene sammen. De peker på tre implikasjoner av dette: a) at lærere legger til rette for elevers samarbeid på nøye gjennomtenkte måter, b) at lærerne finner vinklinger og emner som de vet vil fenge elevene og c) at de forsøker å trekke utryggheten og prestasjonspresset så mye ut av det faglige som overhodet mulig (Eriksen og Søndergaard, 2021, s. 39).

måter, b) at lærerne finner vinklinger og emner som de vet vil fenge elevene og c) at de forsøker å trekke utryggheten og prestasjonspresset så mye ut av det faglige som overhodet mulig (Eriksen og Søndergaard, 2021, s. 39).

IMPLIKASJONER FOR LEDELSE

Skoleledere må arbeide for å minimere mobbing og utestengelse langs flere akser. En akse er saksbehandling og oppfølging av de sakene som oppstår. Dette er regulert i Opplæringslovens §9A.

En annen akse knytter seg til endring av skolekultur. Ledere påvirker viktige sider ved organisasjoner og deres utvikling og de kan definere og påvirke meningsdanningsprosesser (Hillestad, 2017). Skoleledere formidler og forsterker oppfatninger, både til personale og til foreldre, både gjennom det de sier og det de gjør. Hvis skoleledere ønsker å bidra til en utvidet forståelse av mobbing i tråd med eXbus-forskerne, bør de både kjenne og forstå denne utvidede forståelsen og formidle det til ansatte og foreldre.

Dersom ansatte skal utvikle sin didaktiske praksis mot en fellesskapende didaktikk, kan dette utgjøre en endring av skolens kultur. Kulturendringer i skolen er krevende. Hillestad (2017) peker på tre forhold som kan forklare dette: skolens *evne* til endring, skolens *vilje* til endring og skolens *stiavhengighet*. Liten evne til endring kan skyldes at kulturen på en skole i noen grad er ubevisst. Det første trinnet vil være å erkjenne at noe ved kulturen kan være dysfunksjonelt, i dette tilfellet at arbeidet mot utestengning skjer løsrevet fra skolens kjernevirksomhet eller at den didaktiske praksisen på skolen ikke bidrar til inkludering. Bang (2011) kaller dette å komme fra ubevisst til bevisst inkompetanse, altså å ga fra å ikke forstå at det er noe man ikke mestrer til å innse hva man ikke mestrer. Vilje til endring i en organisasjon forutsetter at man aksepterer en *psykologisk byttekostnad* (Hillestad, 2017). Kulturelle endringer i en organisasjon kan sammenlignes med at man skifter leverandør eller teknologi. Dette kan skape en usikkerhet og et fall eller stagnasjon i målbare resultater. Ledere må utfordre og støtte sine medarbeidere til å akseptere usikkerheten og ubehaget en endring medfører.

Begrepet *stiavhengighet* kan knyttes til skolers historiske utvikling. Skoler har etablerte praksiser som de, bevisst eller ubevisst, kan komme til å følge når de skal tilpasse seg nye betingelser eller ny erkjennelse. Argyris og Schöns (1978) modell for enkelt- og dobbeltkretslæring, som trolig er kjent for mange skoleledere, kan belyse disse forholdene: Ved enkeltkretslæring gjør man endringer i handlinger, strukturer og planer. Man prøver å gjøre det man gjør, på nye måter. Ved dobbeltkretslæring gjør man endringer i grunnleggende faktorer og styrende verdier. Man endrer forståelse, mål eller grunnleggende verdier. En utvikling på skoler mot en fellesskapende didaktikk krever trolig at det skjer dobbeltkretslæring knyttet til forståelse av mobbing og utestengelse og til læreres didaktiske praksis.

Argyris og Schöns (1978) modell for enkelt- og dobbeltkretslæring, som trolig er kjent for mange skoleledere, kan belyse disse forholdene: Ved enkeltkretslæring gjør man endringer i handlinger, strukturer og planer. Man prøver å gjøre det man gjør, på nye måter. Ved dobbeltkretslæring gjør man endringer i grunnleggende faktorer og styrende verdier. Man endrer forståelse, mål eller grunnleggende verdier. En utvikling på skoler mot en fellesskapende didaktikk krever trolig at det skjer dobbeltkretslæring knyttet til forståelse av mobbing og utestengelse og til læreres didaktiske praksis.

REFERANSER

Argyris, C. & Schön, D. A. (1978) Organizational Learning: A Theory of Action Perspective. Addison-Wesley

Bang, H. (2011). Organisasjonskultur. Universitetsforlaget

Eriksen, T. H. & Søndergaard, D. M. (2021). Fellesskapende klasseledelse og didaktikk – forutsetninger for forebygging av mobbing. I Kofoed, J. & Søndergaard, D. M. (red). Mobning gentænkt. Hans Reitzels Forlag

Hansen, H. R., Henningsen, I. & Kofoed, J. (2013) Når klassekultur tipper over i mobning. I Kofoed, J. & Søndergaard, D. M. (red). Mobning gentænkt. Hans Reitzels Forlag

Hansen, H. R. (2021) Det felles, det skapende og didaktikken. I Restad, F. & Sandsmark, J. (red) (2021). Mobbeforebygging i et fellesskapsperspektiv. Nye stemmer i praksis. KF.

Hillestad, T. (2017). Skoleledere som kulturelle arkitekter og omdømmebyggere. I Aas, M. & Paulsen, J. M (red) (2017). Ledelse i fremtidens skole. Fagbokforlaget

Klemetsen, N. B. (2021) Forståelse av mobbing. En analyse av to teoretiske perspektiver og et nedslagsfelt for forståelse. Masteroppgave. Universitetet i Oslo, Psykologisk institutt.

Meyer, A. (2020) Det store skolespranget. Universitetsforlaget.

Restad, F. & Lyng, S. T. (2021). Fellesskapende didaktikk – fra Danmark til Norge, og tilbake igjen? I Restad, F. & Sandsmark, J. (red) (2021). Mobbeforebygging i et fellesskapsperspektiv. Nye stemmer i praksis. KF.

#viktigsteleder2023

Meld deg på Skolelederforbundets store lederkonferanse! Tema: "Ledere skaper lærelyst"

Pasi Sahlberg, professor, Southern Cross University
 Selma Therese Lyng, leder, GROM-prosjektet
 Mette Marit F. Jenssen, PhD-stipendiat, Høgskolen i Innlandet
 Stig Johannessen, forbundsleder i Skolelederforbundet
 Sølvi Mausethagen, professor, OsloMet
 Louise Bringselius, Bringselius Research & Education AB
 Tine Prøitz, professor, USN
 Jan Kjetil Arnulf, professor, BI

Program

26.04.23

Hilsen fra kunnskapsminister Tonje Brenna

"Mission Possible: Leadership for engagement and wellbeing of every student v/ Professor Pasi Sahlberg, Gonski Institute for Education, UNSW Sydney

"Gode relasjoner og læringsmiljø (GROM): Lederes erfaringer med utvikling av relasjonskompetanse for bedre trivsel og mestring i skolen" v/ sosiolog PhD og seniorforsker Selma Therese Lyng, OsloMet (leder av forskningen på GROM-prosjektet), Marianne Kolobekken, rektor på Fjellhamar skole (1 – 7) og Linda Marlen Hægland, inspektør på Kjenn skole (8 – 10)

"Ledelse av profesjonelle læringsfellesskap i skolen - en mulighet for kollektiv læring og bedre undervisning?" v/ Phd-stipendiat, Mette Marit Forsmo Jenssen, SePU

27.04.23

Åpning ved Stig Johannessen, leder i Skolelederforbundet

"Måltrettet lederutvikling bedrer læringsmiljøet" v/ professor Jan Kjetil Arnulf, BI.

"Sentrale forslag og implikasjoner for ledere" v/ professor Sølvi Mausethagen, OsloMet;

"Hvordan måler vi kvaliteten på norske skoler og hvordan driver vi kvalitetsutvikling?"v/ professor Tine Prøitz, USN

Tid og sted:

26. – 27. april 2023, Scandic Oslo Airport

Før 24.01 Etter 25.01

Pris for medlemmer kr. 2.900. kr.3.300
Pris ikke-medlemmer kr. 3.900 kr. 4.300

Påmelding

<https://viktigsteleder2023.axacoair.se/>

UiA lanserer gratis verktøy mot mobbing i skulen

Dialogmodellen involverer tilsette, foreldre og elevar i arbeidet mot mobbing. – Så vidt eg veit har dette aldri vore gjort før, seier prosjektleder Ingrid Lund.

Professor Ingrid Lund (Foto: UiA)

– Dette er det forskningsprosjektet eg har vore med på som har gjort meg aller mest optimistisk når det gjeld arbeidet mot mobbing, seier professor Ingrid Lund ved Universitetet i Agder.

Ho har jobba med trygge skulemiljø i nærare tjuve år. Sidan 2019 har ho leia prosjektet Dialog og samarbeid mot mobbing i skulen. Målet har vore å førebygga mobbing i skulen gjennom ein dialog der både tilsette, foreldre og elevar deltek.

– Studiar viser at eit godt samarbeid mellom elevar, foreldre og dei tilsette ved skulen er med å bygga ein positiv skulekultur som fører til mindre mobbing, seier Lund.

I midten av oktober ble nettsida dialogmodellen.no oppdatert med verktøy til bruk i arbeidet mot mobbing i skulen. Desse har vorte utvikla gjennom forskningsprosjektet, og er tilpassa barnetrinnet, mellomtrinnet og ungdomstrinnet. Verktøya vil vera ope tilgjengeleg for alle å lasta ned og bruka.

MOBBING HAR ALVORLEGE KONSEKVENSA

I elevundersøkinga 2021 seier 5,9 prosent av elevane at dei er utsette for mobbing. Undersøkinga viser at mobbing er mest utbreidd på dei låge trinna. 10,5 prosent

av elevane på femte trinn seier dei blir mobba, eit tal som søkk gradvis til 6 prosent på åttande trinn.

Konsekvensane kan vera store for dei som blir utsette for mobbing. Ein analyse av 29 internasjonale studiar viste at elevar som vart mobba i skulealder i snitt hadde dobbelt så stor risiko for depresjon og relaterte problem sju år seinare.

FELLES SPRÅK GJER PROBLEM ENKLARE Å LØYSA

Som regel handlar tiltak mot mobbing om enten foreldresamarbeid, tilsettrutinar eller individuelle elevretta tiltak. Det særreigne med dialogmodellen er at alle partane skal jobba saman med førebyggjande tiltak mot mobbing.

Ingrid Lund har fleire hypotesar om kvifor ikkje tidlegare tiltak mot mobbing har involvert alle tre partar. Til dømes krev det mykje av den som skal leia samtalar om vanskelege tema.

– Ta til dømes foreldremøtet på skulen. Der kjem skulen med informasjon, og så spør ein om nokon har noko å leggja til eller ta opp. Det er ein trygg modell. Det er langt meir utfordrande å opna opp for ein dialog der du ikkje veit kva som vil komma, seier Lund.

I dialogmodellen er samtaleleiing svært viktig. Det same er føringane for samtalen. Blant anna skal ikkje enkeltstående mobbesaker takast opp. Ved å snakka om mobbing før det blir eit problem, vil det også bli lettare å løysa dei konkrete problema når dei oppstår.

– Om dei har fått eit felles språk og utvikla felles tiltak på førehand, seier både elevar, foreldre og lærarar at terskelen blir lågare for å ta kontakt når noko blir vanskeleg. Når terskelen blir lågare, betyr det også at ein kan setje inn tiltak tidlegare, seier Lund.

DISKUTERTE OMGREPET MOBBING

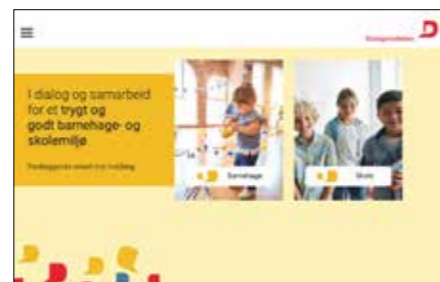
Forskaren skryter av deltakarane i prosjektet.

– Noko av det fantastiske i dette prosjektet har vore at elevar, foreldre og skuleansatte er så reflekterte og samarbeids-

villige. Det er tydeleg at dei ønskjer å vera med på dette, seier Lund.

Ho legg ikkje skjul på at mobbing er eit komplekst omgrep. Dette kjem også til uttrykk i forskningsprosjektet der elevar, foreldre og tilsette beskrev mobbing på ulike måtar. Sjølve omgrepet vart nyansert undervegs.

– Dei ulike oppfatningane til elevane av kva som er erting og kva som er mobbing, understrekar kor viktig det er med jamlege dialogar om temaet. Slik skaper me respekt for dei ulike perspektiva, sårbarheitene og styrkane til elevane, seier Lund.

Du finn ressursane på dialogmodellen.no.

FAKTA OM DIALOGMODELLEN

- Dialog og samarbeid mot mobbing i skulen har sitt utgangspunkt i eit liknande forsknings- og utviklingsprosjekt som vart gjennomført i barnehagar.
- Barnehageprosjektet vart lansert i 2019 på nettstaden dialogmodellen.no.
- Samarbeidspartnarane i barnehageprosjektet vart oppmoda av dåverande kunnskapsminister Jan Tore Sanner til å utarbeida ein liknande modell for skulen.
- Arbeidet har vore leidd av Universitetet i Agder. I tillegg deltek Sørlandet sjukehus; oppvekstsektoren i Kristiansand kommune; Kommunesektorens organisasjon (KS); og Partnerskap mot mobbing.

Internasjonalt lederutviklingsprogram for systemledere på skoleiernivå

Programmet er rettet inn mot systemledere på skoleiernivå i norske kommuner, fylkeskommuner og regioner og har vært gjennomført i 2021-22 med svært gode evalueringer. Programmet gir fornyet innsikt i hva som kjennetegner virksom systemledelse på skoleiernivå både i norsk og internasjonal kontekst, og deltakerne kan anvende et utvalg av de metodene og verktøyene fra samlingene i arbeidet i egen organisasjon.

Hovedtema for de 3 samlingene er henholdsvis:

- Ledelse av kapasitetsbygging og systemforbedringer (2.-4. mai 2023)
- Å arbeide med rektorer og skoleledere i databaserte resultatdialoger og beslutningsprosesser (5.-7. september 2023)
- Å lede et team av ledere og utvikle strategier for effektive og lærende lederteam (7.-9. november 2023)

Les mer her: www.mekkieducation.no

Samlingene er lagt til Clarion Hotel & Congress Oslo Airport. Faglige bidragsyttere er instruktørene **Joni Heard** og **Bruce Barrett** fra ISL, professor **Jan Merok Paulsen** og **Pål Riis**, som har bakgrunn som rektor og områdedirektør i Oslo kommune med ansvar for de videregående skolene.

Spørsmål om programmet kan rettes til:

Omar Mekki, omar@mekkieducation.no, tlf. 92037803,
Pål Sverre Riis, p.sverre.riis@gmail.com, tlf 92483558
Jan Merok Paulsen, jampa@oslomet.no, tlf 90263304

Det er plass til 30 deltakere, og plasser tildeles etter «først til mølla». Medlemmer av Skolelederforbundet får kr. 5 000 i rabatt.

Påmelding skjer fortløpende og innen 01. februar 2023 til <https://lederutvikling2023.axacoair.se/>

Flere ledende akademiske og profesjonelle ressurspersoner har arbeidet tett med ISL i utviklingen av dette programmet.

Tilbudet til elevene står på spill

Forbundsleder Stig Johannessen holdt den 25. oktober et innlegg for Utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget hvor han presenterte Skolelederforbundets kommentarer og innspill til Statsbudsjettet. Kommunene må få økonomisk handlingsrom til å ta nødvendige grep, påpekte han.

I innlegget la Johannessen vekt på at barnehagene og skolene sitt samfunnsmandat ikke samsvarer med tilgjengelige ressurser. Han påpekte viktigheten av at oppvekstsektoren må ha tilstrekkelige ressurser for å bygge faglig robuste lag rundt barn og elever. Det er behov for flere ansatte for å styrke det tverrfaglige laget rundt eleven, og Skolelederforbundet mener at dette i for liten grad er vektlagt i budsjettet. Når de frie inntektene til kommunene blir stående omtrent på stedet hvil, blir det krevende for skolene å sikre et godt lag rundt eleven fremover.

Johannessen viste også til den svært krevende rekrutteringssituasjonen av skole- og barnehageledere, og at de viktigste årsakene er høy arbeidsbelastning, en overvekt av administrative oppgaver og mangelfulle støttesystemer fra skoleeiers side. Et trangt budsjett for kommunene vil forsterke en allerede vanskelig rekrutteringssituasjon.

Barnehager og skoler trenger økte ressurser til ledelse – og ledere må sikres en kompetanseutvikling med god dybde og bredde. Dette behovet er forankret i barnehage- og skolesektorens brede oppdrag – og i behovet for egen utvikling som leder.

Skole- og barnehageledere må også ha rammer til å prioritere tid til faglig og pedagogisk ledelse, og de trenger tilstrekkelig med støttefunksjoner som kan

avlaste dem i den daglige driften, konstaterte han.

Johannessen påpekte at ny overordnet del, fagfornyelsen, rammeplan for barnehagen og SFO gir en god retning for hvordan vi skal utvikle skolen og barnehagen til beste for barn og elever. Men da er det også avgjørende at vi har gode kompetansekrav både for medarbeidere og ledere i oppvekstsektoren. Forventingene til god og relevant kompetanse hos lærerne er høy, men Johannessen etterlyste mer utdypende kompetanseforventninger til de som skal støtte og lede disse. Pedagogisk bakgrunn er viktig, men ikke tilstrekkelig. De siste lederundersøkelsene fra UiT

– Norges arktiske universitet viser at behovet for en bredere kompetanseplattform og dybde er fremtredende. Det må utvikles en kompetanseprofil med tydelige kompetansekrav for å utdanne ledere i barnehage og skole.

Mer attraktive lønns- og arbeidsvilkår, pluss opprustning av det administrative laget rundt rektor, styrere, lærerne og de øvrige ansatte i skole og barnehage, er den eneste farbare vei ut av den krevende situasjonen vi står i og som vi ser komme. Nå må kommunene få rom til å kunne ta grep. Tilbudet til barna og elevene står på spill, konstaterte forbundsleder Stig Johannessen i Skolelederforbundet.

Ny epost for medlemmer

Det skal være enkelt for medlemmer å komme i kontakt med Skolelederforbundet. Derfor har vi opprettet en egen epostadresse for medlemmer: medlem@skolelederforbundet.no

Eposter som sendes til medlem@skolelederforbundet.no går direkte til administrasjonsansvarlig Heidi Ellingsen. De hun ikke selv besvarer, viderefremidler hun til rette vedkommende i sekretariatet.

–Alle generelle henvendelser om medlemskap, kontaktinformasjon og

liknende kan sendes til denne adressen. Samtidig vil jeg oppfordre alle medlemmer om å logge seg inn på «Min side» på Skolelederforbundet.no for å sjekke eller oppdatere informasjonen som ligger der, sier hun.

Hvis du vet hvem i Skolelederforbundet du skal henvende deg til,

Heidi Ellingsen er administrasjonsansvarlig i Skolelederforbundet. (Foto: Morten Sælensminde)

kan du selvfølgelig sende eposten direkte til vedkommende. Du finner en oversikt over alle ansatte med kontaktinformasjon på våre hjemmesider.

Fotografering og filming i skolen

Julen nærmer seg, og med det også skoleavslutninger som får fram både tårer i øyekroken, latter og kamera hos foreldre og besteforeldre. Men er fotografering og filming i skolen helt uproblematisk?

For Skolelederen
Lene Marita Saint-Sollieux
Seniorrådgiver/jurist, Visma SmartSkill

Bilder hvor det er mulig å kjenne igjen de som er avbildet, regnes som personopplysninger og er omfattet av personopplysningsloven. Hovedregelen er derfor at skolen må ha samtykke før skolen tar bilder eller offentliggjør bilder av barn og foreldre på skolens arrangementer.

Det å ta bilder til rent privat bruk, er ikke omfattet av personopplysningsloven. Elever, foreldre og besteforeldres filming og fotografering i skolen er derfor ikke automatisk omfattet av personopplysningsloven. God skikk tilsier likevel at man alltid spør om lov før man tar bilder av andre.

Når et bilde offentliggjøres, er ikke bruken lenger "rent privat". Dette innebærer at også privatpersoner må ha samtykke før de legger ut bilder av andre. Det er viktig å ha i bakhodet at også det å legge ut bilder eller film i lukkede grupper på sosiale medier for ca 10-15 personer regnes som publisering.

Personopplysningsloven/GDPR slår fast at barn har krav på et særlig vern om sin person og integritet.

De fleste skoler har gode rutiner for behandling av bilder og film av barna, og har rutiner for innhenting av samtykke til publisering av bilder. Samtykket gjelder imidlertid bare for bilder skolen publiserer. Elever, foreldre og andre som tar bilder, må selv sørge for at de har samtykke før de publiserer bilder av andre. Barn over 15 år kan som hovedregel samtykke selv.

Åpenhetsutvalget har derfor anbefalt at alle skoler informerer om kravet til samtykke før bilder publiseres, og at skolen har retningslinjer for foreldre og andres fotografering og filming på skolens arrangementer - gjerne i form av synlige plakater. Retningslinjene bør si noe om når det er ok å filme eller ta bilder, og at det må foreligge et samtykke fra barnets foreldre før bilder legges ut.

Barn og voksne har ikke alltid samme syn på hva som er et fint eller morsomt bilde. Voksne har et særlig ansvar for å ivareta barnets integritet når det publiseres bilder. Selv om barnet ikke kan gi et samtykke til at et bilde kan legges ut, legges det til grunn at barnet har rett til å nekte å bli tatt bilde av og at bildet publiseres. Dersom barnet sier eller viser at det ikke liker at det filmes eller fotograferes, må voksne respektere dette.

Barneombudet oppfordrer alle til å stille følgende spørsmål før bildet publiseres:

- Hva skal bildet fortelle?
- Hva er hensikten med bildet?
- Forteller bildet noe vi ønsker andre skal vite eller trenger å vite?
- Er dette et hyggelig bilde som barnet vil like å se om 10 år?
- Ville jeg ha lagt ut bilde av en voksen i samme situasjon?
- Ville jeg ha publisert bildet dersom det var mitt eget barn som var avbildet?
- Er dette en god presentasjon av skolen?

Gi bøkene lengre levetid

Forsterkede bokpermer tåler mer og gir bøkene lengre levetid.

OrbitArena er den største leverandøren av laminerte bøker til skoler og bibliotek over hele landet. Bestill bøkene ferdig forsterket neste gang. Kvalitet og rask levering.